

5 Julev- ja lullisámegiela gáiddusoahpahus

Kevin Johansen, cand.polit. UiT / Universidad de Granada. Nordlánda fylkkamánni
seniorráđdeaddi

Čoahkkáigeassu:

Sámegiela gáiddusoahpahus lea dan manemus vihttanuppelohkáii jagis ollu lassánan. Dat lea eanemus adnon molssaevttolaš oahpahusvuohki mii lea adnon ohppiide geat orrot guovlluin gos eai leat oahpaheaddjit báikkis. Dát oahpahusvuohki adno maid ollu eamiálbmogiin mángga riikkas, muhto lea maid vuohki maid muhtimat gehččet kontroversieallan.

Dálá oahppit leat digitálalaččat čeahpit ja de leat maid vejolašvuodát sihkkarastit kvalitatiivvalaš buori gáiddusoahpahusa buorebut. Lea čielggas ahte molssaeaktu gáiddusoahpahussii eanas dilálašvuodain lea ahte oahppi ii oaččo sámegiela oahpahusa, go dát vuohki adno dakkár diliin go eai gávdno guovllus sámegiela oahpaheaddjit.

Logut čájehit ahte gáiddusoahpahusa ohppiidlohku rievddada jagis jahkáii. Leat ollu lullisámegiela oahppit gáiddusoahpahusas vuodđoskuvllas ja muhtin jagiid leat eambo oahppit gáiddusoahpahusas go báikkálaš oahppit. Julevsámegiela lea ollu unnit lohku. Dat bohtá das go julevsámi guovllus orrot olbmot eambo čoahkis. Joatkkaskuvllas lea julevsámegiella eará ládje, go de ožžot buot oahppit sámegiela oahpahusa gáiddusoahpahusa bokte.

5.1 Álggahus

Dál lea 15 jagi áigi go álggahuvvui sámegiela gáiddusoahpahuš Norggas. Sivvan dasa lei go guovddáš eiseválddit háliidedje ahte sámegiel oahppit galge beassat orrut ruovttus seammás go ožžo sámegieloahpahuša. Ovdal šadde mánggas fárret internáhttaskuvllaide jus galge oažžut rievttis oahpahuša sámegielas.

Norggas álggahuvvui organiserejuvvon gáiddusoahpahuš maŋŋil go čađahedje prošeavtta, man ulbmil lei ahte sámegiel oahppit galge oažžut sámegieloahpahuša ja seammás sáhttit orrut ruovttus¹. Prošeakta loahpahušvui 2004 ja dalle álggahuvvui maid organiserejuvvon sámegiela gáiddusoahpahuš.

Gáiddusoahpahuš lea pedagogalaš vuohki mas sámegieloahpaheaddjit ledje ovddasmannit. Go álge gáiddusoahpahušain, de ledje áibbas unnán oahpaheaddjit Norggas geain lei gelbbolašvuohta suorggis, ja sámegieloahpaheaddjit fertejedje ollu ieža ovdánahttit metodihka ja organiseret oahpahuša. Riikkaidgaskasaččat lea gáiddusoahpahuš leamaš maiddái eamiálbmotvuolggaeapmi, sivas go leat leamaš unnán giellaoahpaheaddjit ja go eamiálbmogat leat fárredan gávpogiidda. Dan dihte leat ferten gáiddusoahpahuša bokte sihkkarastit ahte bajásšaddi buolva oažžu vejolašvuođa oahppat eamiálbmotgiela.

5.2 Eambo dárbu sámegiela gáiddusoahpahušsii

Go oahpahušláhka doaibmagodii, de mielddisbuvttii dat maiddái dan ahte ollu skuvlaeaggádiin, olggobealde sámi váldoguovlluid, livčče šaddan ollu váttisvuođat fállat báikkálaš sámegieloahpahuša (Rønning, s. 9).

Molssaevttolaš oahpahušvuogi modealla mii ráhkaduvvui, das ledje golbma dimenšuvnna:

1. Gáiddusoahpahuš
2. Johttioahpaheaddji
3. Giellačoagganeamit

Oahpahušmodealla ráhkaduvvui lagas gulahallamiin sámegiela oahpahušbirrasiiguin. Guovddáš eiseválddiid oidne dárbbu ahte ásahusat, main lei lagas oktavuoha sámegiela

---

¹ Rønning, Wenche: *Sørsamisk opplæring ved hjemmeskoler (Lullisámegiel oahpahuš ruovttuskuvllain)*. NF-ráporta nr. 1, 2005. Nordlánddadutkan

oahpahusbirrasiiiguin, galge leat koordinerenovddasvástideaddjit sáme giela gáiddusoahpahussii.

Guovddáš eiseválddit jerre Finnmárkku ja Nordlándda fylkkamánniin váldit koordinerenovddasvástádusa. Fylkkamánnit ledje mielas, muhto vástidedje dan leat áige guovdilín dušše jus sáme giela oahpahusbirrasiid mielas dat lei heivvolaš ja sávahahtti. Departemeanttas gulahalle sáme giela birrasiiiguin, gos dorjo jurdaga. Dasto oáččui Finnmárkku fylkkamánni koordinerenovddasvástádusa davvisáme giela gáiddusoahpahussii ja Nordlándda fylkkamánni ges koordinerenovddasvástádusa lullisáme giela gáiddusoahpahussii.

Dalle ii árvvoštallon jus galggai sullasaš koordinerenovddasvástádus julevsáme giela gáiddusoahpahussii. Easka maŋŋil go ledje gulahallan julevsáme giela gelbbolašvuodabirrasiiiguin, de oáččui Nordlándda fylkkamánni maddái koordinerenovddasvástádusa julevsáme giela gáiddusoahpahussii

5.3 Mii lea gáiddusoahpahus?

Gáiddusoahpaha sáhtta defineret čuovvovaččat:

“Gáiddusoahpahus lea vuohki movt organiseret oahpaha gos oahppis dahje studeanttas lea ollásii dahje belohakkii oktavuohhta oahppobáikkiin nu ahte ii dárbbat fysalaččat leat ieš dan báikkis”².

Dán oahpahasvuogi sáhtta maid gohčodit geabbilis oahpahussan, neahttaoahpahussan, IKT-doarjja oahpahussan, geabbilis oahpahasvuohkin ja nu ain³.

Sáme giela gáiddusoahpahus dáhpáhuvvá aivve *duohtaáiggis*, mii mearkaša ahte oahpaheaddji ja oahppi(t) gulahallaba/gulahallet oktanaga dihtora bokte. Dat lea juste nuppe ládje go *eahpebuohtalas* (*asynkron*) oahpahus, mas gáiddusoahpaheaddji ráhkada neahttavuodđuduvvon oahpaha ja oahppi bargá dainna eará áiggis.

Ovdal lei ollu fokus makkár teknihkalaš čovdosiid galgá atnit, go eanas čovdosat ledje divrasat. Dál leat teknihkalaš čovdosat hálbbit atnit ja lea ollu friddjavuohhta gáiddusoahpaha oahpaheddjiide välljet makkár čovdosa vällje atnit. Sáme giela oahppoplánas ii čuoččo makkár vuogi galgá atnit vai olaha gelbbolašvuodamihtu fágas. Riekti oahppat sáme giela lea vuoigatvuodđuduvvon oahpahaslága § 6 ja oahpahaslága lánkaásahusa § 7-1 bokte, main

² Wikipedia: <http://no.wikipedia.org/wiki/Fjernundervisning>

³ Oahpahasdirektoráhtta: 2015

ovdanboahotá molssaevttolaš oahpahusvugiid birra. Oahpahuslága § 13-1 daddjo ahte suohkanis ja skuvlaeaiggádis lea geatnegasvuohta ollašuhttit oahpahusa, maiddáí sámegieloahpahusa.

Sámegieloahppit ožžo iežaset vuoigatvuođaid mearkkašahtti ollu nannejuvvot oahpahuslágas 1998. Dán lága haga livčče sámegieloahpahus leamaš arvat heajut dál.

Sámegiela gáiddusoahpahus lea metodalaččat ollu seammalágan go eará vuogát gáiddusoahpahus, muhto erohus lea ahte gáiddusoahpahus eanas oktavuodain lea oahpahusvuohti mainna olaha ohppiid ja studeantaid hivvodaga. Sámegiela gáiddusoahpahus lea dávjá adnon go galgá olahit ohppiid geat orrot guovlluin gos eai leat sámegieloahpaheaddjit. Goitge lea gávpotfárren ja viiddis ássan lasihan dárbbu sámegiela gáiddusoahpahussii. Lullisámegielas vuodđoskuvllas lea muhtin jagiid leamaš eanetlohku geat leat ožžon giellaoahpahusa gáiddusoahpahusa bokte ja unnitlohku lea ožžon klássalanjaoahpahusa.

5.3.1 Ohppiid vuoigatvuohta leat gáiddusoahpahusa oahppin

Sámegielohppiin, geat ožžot giellaoahpahusa gáiddusoahpahusa bokte, leat seamma vuoigatvuođat go ohppiin geat ožžot sámegieloahpahusa báikkálaš oahpahusa bokte, klássalanjaoahpahusa. Sii čuvvot dan seamma oahppoplána, leat seamma ollu unnimus meari diibmolohku ja galget árvvoštallot seamma vuogi mielde go eará sámegieloahppit.

Dat mearkkaša ahte gáiddusoahpahusoahppit galget olahit daid seamma gelbbolašvuođamihtuid ja eará mihtuid oahppoplánas. Erohus lea ahte dat adno eará oahpahusvuohti gáiddusoahpahusoahppiide. Vuollelis čájehuvvo sámegieloahpahusa viidodat vuodđoskuvllas ja joatkkaskuvllas:

Tabealla 5.1 Sámegiela fága- ja diibmojuohkin

Vuodđoskuvla	1.-4. ceahkki	5.-7. ceahkki	8.-10. ceahkki
Vuosttašgiella	160 d. jahkái	104 d. jahkái	94 d. jahkái
Nubbin giella	87 d. jahkái	87 d. jahkái	76 d. jahkái
Joatkkaskuvla	Jo. 1	Jo. 2	Jo. 3
Oahppospecialiseren	103 d.	103 d.	103 d.
Fidnofága	45 d.	45 d.	(219 d stud.gelb. lasahusas

Tabella čájeha sámegiellohppiid diibmologu beroškeahtta oahpahuovuogis. Eanas sámegiellohppit čuvvot sámegiela nubbingielat oahppoplánaid. Dá leat guokte molssaeavttu: sámegiella nubbingiellan 2 ja sámegiella nubbingiellan 3. Sis lea seamma mađe diibmolohku, muhto sámegiella nubbingiellan 3 rehkenastet ahte guokte goalmmásas oassi ohppiin olahit gelbbolašvuodamihtuid, go sii geain lea sámegiella nubbingiellan 2 dahket.⁴ Diibmolohku rehkenasto 60 minuhtasaš ovttadahkan, mii lea maid unnimus diibmologu mearri. Muđui sáhtta rievdadallat ceškiid diibmologuid siskkobealde, nugo ovdamearkka dihte 1.–4. ceahkis sáhttet leat muhtin diimmuid eambo ovttaja ja fas unnit diimmut nuppi jagis, muhto obbalaš supmi siskkobealde ceškiid eai galgga leat unnit diimmut go unnimus meari diibmolohku.

5.3.2 Geat fáallet julev- ja lullisámegiela gáiddusoahpahusa?

Lea ollu jagiid čadáhuvvon strategalaš bargu sihkkarastin dihte ahte dihto skuvllain lea earenoamášgelbbolašvuotta sámegiela gáiddusoahpahusas. Lea leamaš sávaldat ahte leat dat seamma skuvllat geat fáallet dan guhkit áigge badjel, vai sihkkarastá ahte sis lea áiggis áigái dárbbalaš gelbbolašvuotta gáiddusoahpahusas sihke pedagogalaččat, teknihkalaččat ja movt oahpahu organiserejuvvo.

Dál fállu julevsámegiela gáiddusoahpahu vuodđoskuvllas Grønnåsen skuvllas Båddåddjos. Julevsámegiela gáiddusoahpahusa joatkkaskuvla dásis fállá Nordlándda fylkkasuohkan. Árran lea fállan dán bálvalusa jahkeviissaid, muhto lea leamaš sávaldat ahte oahpahu galgá šaddat almmolaš skuvllaid vuollásažžan, nugo lea davvi- ja lullisámegielain.

Lullisámi guovllus fállá Prahke bajásšaddan- ja báikkálašguovddáš ja Áarjel-saemiej skuvle Snoasas. Lullisámi máhttopárka (ovdalaš Gaska-Norgga Sámeskuvla Árbordes) fállá gáiddusoahpahusa sihke vuodđoskuvlii ja joatkkaskuvlii. Plassje joatkkaskuvla ja Kråangke joatkkaskuvla fállá gáiddusoahpahusa joatkkaskuvla dásis.

5.3.3 Demográfalaš ovdáneapmi ja sámegiela gáiddusoahpahusa váikkuhus

Broderstad ja Sørliie artihkkalis “Orrun- ja fárrentreanddat dárui- ja sámesuohkaniin 40 jagi áigodagas, go guoská barggahusaid ektui” čujuhuvvo ahte sápmelaččat eambo leat

---

⁴ <https://www.sametinget.no/Tjenester/Opplaering-og-laeremidler/Laereplaner-for-faget-samisk>

fárregohtán gávpogiidda⁵. Dasa lassin oaidnit Sámedikki jienastusloguid riev dama, mas gávpogiidda lassánit jienasteaddjit. Tromsa lea dál dat suohkan gos leat nubbin eanemus jienasteaddjit ja Bådådjos lea maid jienastuslohku lassánan 421 proseanttain 2008–2017 (nrk.no)⁶.

Dakkár jotkkolaš gávpotfárren lasiha jearu sáme gieloahpahussii gávpogiidda ja stuorit giliide. Dasa lassin lassána maid jotkkolaččat dihtomielalašvuohta gávpotsápmelaččaid gaskkas geat háliidit eambo sáme gieloahpahusa. Visot dát bealit mielddisbuktet ahte lassána dárbu sáme gieloahpahussii gávpogiin. Ii ge oro nu ahte sáme gieloahpaheaddjit leat seamma ollu fárredan gávpogiidda. Ain lea nu ahte eanas sáme gielaoahpaheaddjit orrot árbevirolaš guovddáš sámi guovlluin ja orru maid nu ahte leat unnit go vihtta gávpoga Norggas gos lea stuorit fágabiras sáme gieloahpaheddjiin⁷.

Go lassána gávpotfárren, ja eambo sápmelaččat leat ásaiduvvan gávpogiidda, de dávjá váilot sáme gieloahpaheaddjit, mii dagaha dat ahte gáiddusoahpahus lea áibbas dárbašlaš vai sihkkarastá sáme gielohppiid vuoigatvuođa oažžut sáme gieloahpahusa. Mánjga dilis ii leat vejolaš oažžut sáme gieloahpahusa, almmá ahte eanas oassi oahpahas ii čadahuvo gáiddusoahpahussan.

5.3.4 Gáiddusoahpahusa čadaheapmi, gáibiduvvon gelbbolašvuohta

Álgoálggus leai sáme giela gáiddusoahpahus vuohki mii galgai adnot moatti oahppái. Demográfalaš sivaiddat geažil mat leat čilgejuvvon ovdalis, de lea dát vuohki mainna olahit oallugiid. Dat riev daga gáiddusoahpahusa mearkkašumi sáme giela giellaoahpahuskonteavsttas ja mearkkaša ahte lea hui mávssolaš ahte sáme giela gáiddusoahpahas lea alla kvalitatiivvalaš dássi ja veahkeha ohppiid olahit oahppoplána gelbbolašvuođamihtuid.

Gáiddusoahpahusa vuosttaš jagiid ledje dávjá teknihkalaš hástalusat ja ollu oahpahasáigodagas manai duššai teknihkalaš rusttegiidda. Dál leat diekkár váttisvuođat ollu unnit. Dat bohtá belohakkii das go dál leat buoret teknihkalaš rusttegat ja go dihtorčovdosat leat buoret

---

⁵ Broderstad, Ann Ragnhild og Kjetil Sørli: «Orrun- ja fárrentreanddat dáru- ja sámesuohkaniin 40 jagi áigodagas, go guoská bargahusaiddat ektui», Sámi logut muitalit 2, 2012. Sámi allaskuvla

⁶ <https://www.nrk.no/sapmi/det-er-flere-samer-i-tromso-enn-i-karasjok-1.13653304>

⁷ Johansen, Kevin: «Saemien lohkehtæjveahka»: Sámi logut muitalit 9, 2016. Sámi allaskuvla

huksejuvvon, muhto lea gal maid go sihke gáiddusoahpahusa oahpaheddjiin ja maddái ohppiin, geat dál *riegádit digitálamáilbmái*, lea buoret teknihkalaš gelbbolašvuohta.

Go sámegeiela gáiddusoahpahuš álggii, de lei unnán fokus pedagogihkkii ja álgodásis lei ollu fokus teknologijai. Unnán vuhtiiváldui ahte dárbbasuvvui earálagan metodihkka, sierra gáiddusoahpahušdidaktihkka go oahpaha sámegeiela jietna-govvastudios. Dál lea dat ollu buorránan ja lea čađahuvvon eambo gelbbolašvuođalokten mas eambo geahččá “pearpmas šerbmii”, nugo gohčodit ovttá dain gelbbolašvuođadoaimbajiin. Dál deattuhuvvo didaktihkka ja teknihkka lea dušše veahkkeneavvu mainna olaha sámegeielaohpahuš mihtuid.

2015 mearridii Máhttodepartemeanta sierra gelbbolašvuođagáibádusaid, mat gustojit sámegeiela gáiddusoahpahuš oahpaheddjiide. Gáibádusat leat ahte oahpaheddjiin lea gelbbolašvuohta:

- Pedagogihkas
- Sámegeielas
- Gáiddusoahpahušdidaktihkas
- Máhtta atnit teknihkalaš rusttegiid oahpahušas

Dát gelbbolašvuođa gáibádusat galge ollašuvvat ovdal ođđajagimánu 1.beaivvi 2020. Danne álggahii Nordlándda fylkkamánni gelbbolašvuođaloktenprográmma searválaga gáiddusoahpahušfáliliiguin ja relevánta fágabirrasiiiguin lulli- ja julevsámegeiela gáiddusoahpaheddjiiguin. Čálidettiin lea gáiddusoahpahuš oahpaheddjiid gelbbolašvuohta čuovvovaš:

Tabealla 5.2 Julev- ja lullisámegeiela gáiddusoahpahuš oahpaheddjiid gelbbolašvuođa listu⁸

Gelbbolašvuohta	Pedagogalaš gelbbolašvuohta	Liigeoahppu sámegeielas	Gelbbolašvuohta gáiddusoahpahuš didaktihkas	Gelbbolašvuohta atnit teknihkalaš rusttegiid oahpahušas
Man oallugiin lea gelbbolašvuohta	30 / 34	32 / 34	31 / 34	33 / 34

⁸ Johansen, Kevin: «Sámegeiela gáiddusoahpahuš» Sámi logut mitalit 8, 2015. Sámi allaskuvla

Tabella čájeha ahte sámegeiela gáiddusoahpahusa oahpaheddjiin lea alla gelbbolašvuohta. Lea unnán mii váilu buot gáiddusoahpahusa oahpaheddjiin das mii lea gáibiduvvon gelbbolašvuohta rámmavuogádaga mielde. Plánejuvvo vel okta kursa 2019, nu ahte lea jáhkehahti buot julev- ja lullisámegeiela gáiddusoahpahusa oahpaheaddjit ožžot gelbbolašvuoda maid dárbbášit gáiddusoahpahasdidaktihkas ja teknihkalaš rusttegiin, maid atná oahpahasas, ovdal go jahki dievvá.

Rámmavuogádagas daddjo ahte vuostáiváldi skuvllas/ruovttusuohkanis lea ovddasvástádus ohppiide geat ožžot gáiddusoahpahusa⁹. Ruovttusuohkan galgá sihkkarastit buori ovttasbarggu gaskal skuvlla ja ruovttu. Gáiddusoahpahas lea molssaevttolaš oahpahasvuohki ja de gáibiduvvo lagat ovttasbargu gaskal ruovttu ja skuvlla.

Ruovttusuohkan galgá heivehit skuvllii gáiddusoahpahusa ja rektor lea ovddasvástideaddji dasa ahte gulahallanoahpaheaddjis ja gáiddusoahpahusa oahpaheaddjis leat buorit rutiinnat árvvoštallat.

Nordlándda fylkkamánni čadahehii vuosttaš gearde gulahallančoahkkimiid buot skuvllaiguin, gos leat gáiddusoahpahusa oahppit ja dan čoahkkimii oasálaste maiddá gáiddusoahpahusa ohppiid váhnemat/ovddasteaddjit.

Gáiddusoahpahas vásiha eahpádusa muhtin fágabirrasiin ja muđui maid obbalaččat birrasiin. Sivva dan eahpádussii lea leamaš ahte gáiddusoahpahas maiddá gaskariikkalaččat lea eanas leamaš eamiálbmotvuolggaeapmi. Eamiálbmogat earret eará Kanádas, USAs, Ođđa Zealánddas ja Austrálias ledje árrat jođus dakkár oahpahasvugiin. “Main stream” oahpahasbirrasat oaivvildedje ahte dat leai eahpelunddolaš oahpahasvuohki, mas ii lean doarvái persovnnalaš oktavuoha gaskal oahppi ja oahpaheaddji. Dat lea addán muhtin birrasiin gáiddusoahpahasii heajos nama, vaikko ii leat ánsšášan dan.

Go mánáin dán áigge leat áibbas eará vásáhusat atnit teknihkalaš rusttegiid, ja dájvja atnet sii beaivválaččat ollu diimmuid šearpma ovddabealde, de ii sáhte seamma ládje lohkat ahte gáiddusoahpahas lea eahpelunddolaš oahpahasvuohki. Lea maiddá nu ahte giellaoahpahas lassin adno dál gáiddusoahpahas vuohkin ollu eambo, ja maiddá eará fágain ja eará oktavuodain.

Buorre ovdamearka dasa lea go Amerihkká oassestáhta Florida lea rievadan iežaset oahpahaslága, *The Digital Learning Act*, vai buot oahppit gaskal 6.klássas ja joatkkaskuvlla

---

⁹ <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/samisk/rammeverk-for-fjernundervisning/>

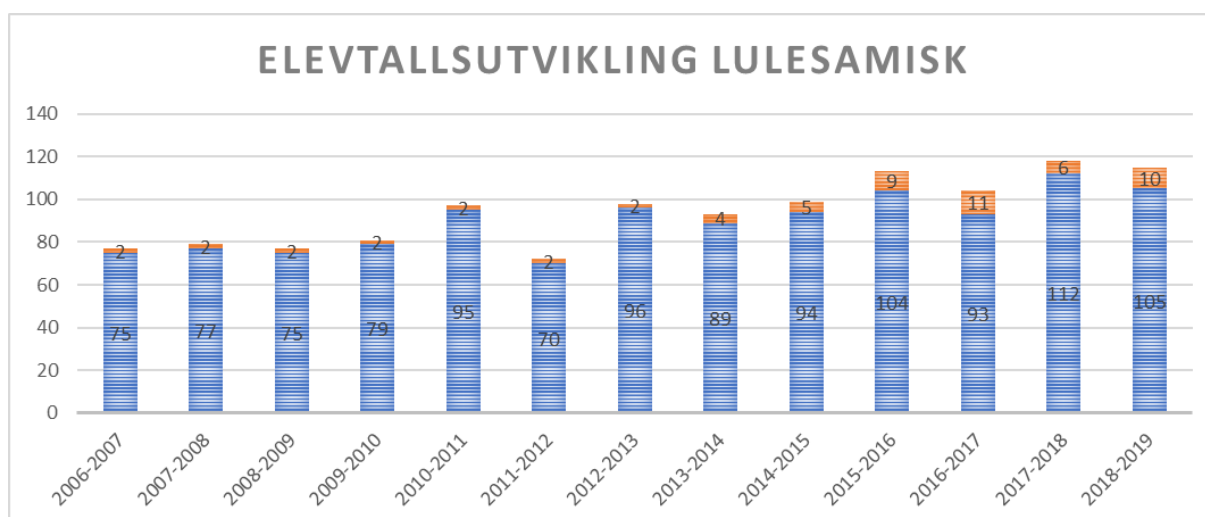

fertejít válljet ovttá fága mas sis galgá leat oahpahus gáiddusoahpahusa bokte. Dan haga eai oáččo loahppaduodaštusa joatkkaskuvllas, mii gohčoduvvo High School. Dat álggahuvvui 1996 álggahanprošeavttain, maid gohčodedje «Florida Web School Pilot», ja loahpahuvvui 2012 dainna ahte buot oahppit fertejede čadahit dan. Jurdda dainna go buot oahppit galget oahpahuvvot gáiddusoahpahusa bokte, lea ahte skuvlaeaiggádat oaivvildit ahte dát vuohki lea nu mávssolaš boahtteáiggis ahte dan fertejít buohkat máhttit. Floridas leat maid sierra joatkkaskuvllat mat dušše oahpahit gáiddusoahpahusa bokte, gos oahppit ožžot buot oahpahusa šearpma bokte.¹⁰

5.4 Julev- ja lullisámegiela gáiddusoahpahusa ohppiidlohku

5.4.1 Julevsámegiela gáiddusoahpahus:

Govus 5.1 Julevsámegiela ohppiidlohku vuoddoskuvllas, fiskat lea gáiddusoahpahusa ohppiid oassi

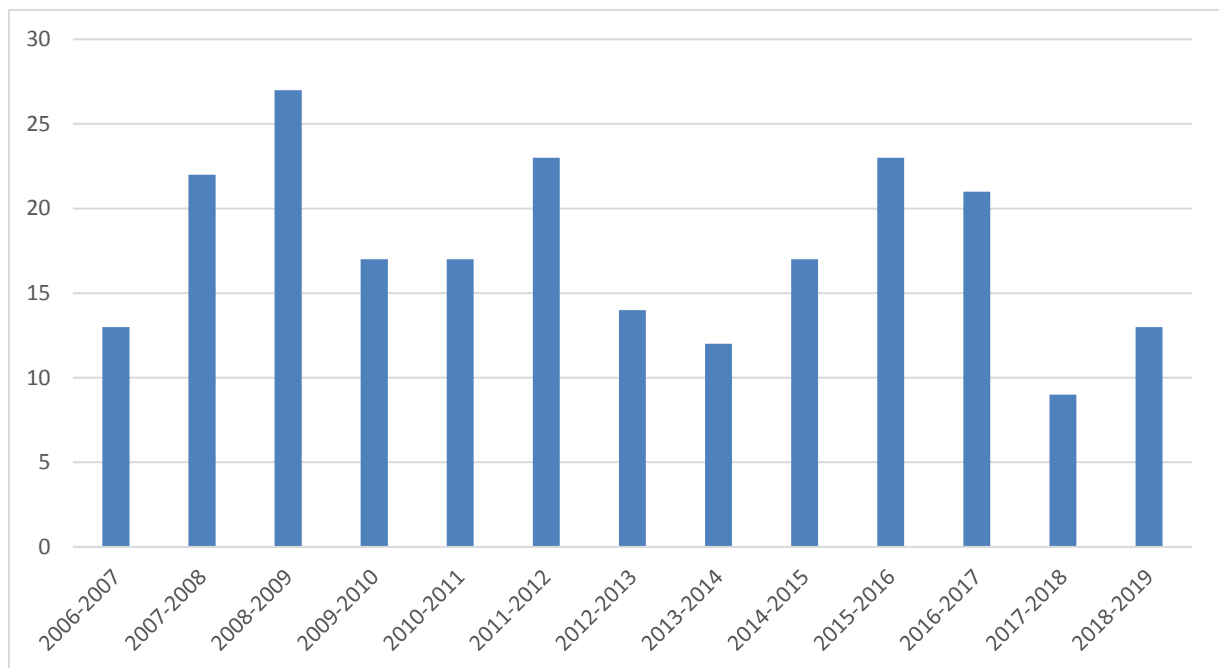

Govus 5.1 čájeha ahte vuoddoskuvlla julevsámegielas leat eambo oahppit dál go logi jagi áigi. Mii oaidnit ahte julevsámegielas leat badjel ovccilogi proseanta ohppiin báikkálaš oahppit, geain ii leat gáiddusoahpahus. Sivvan dasa lea go julevsámi guovllus orrot sápmelaččat čoahkis.

¹⁰ Simonson, Michael 2016

Proseanttaid mielde lea gáiddusoahpahusa lohkku lassánan, vaikko gáiddusoahpahusa ohppiidlohku ain lea dušše unna oasáš obbalaš julevsámegiela ohppiidhivvodagas. Jáhkkinis julevsámegiela gáiddusoahpahusa ohppiidlohku lassána boahhtevaš jagiid. Oaidnit maid dan ahte jus ovtta oahppis lea vuoigatvuohta oažžut sámegieloahpahusa gáiddusoahpahusa bokte, de dávjá háliidit eanebut guovllus oažžut dakkár oahpahusa.

Govus 5.2 Julevsámegiela ohppiidlohku joatkkaskuvllas

Govus čájeha ahte julevsámegiela ohppiidlohku rievddada joatkkaskuvllas. Muhtin sivva dasa lea ahte leat nu unna logožat, ja ahkebeassádagaid sturrodat mearkkaša maid ollu ohppiidlohkui.

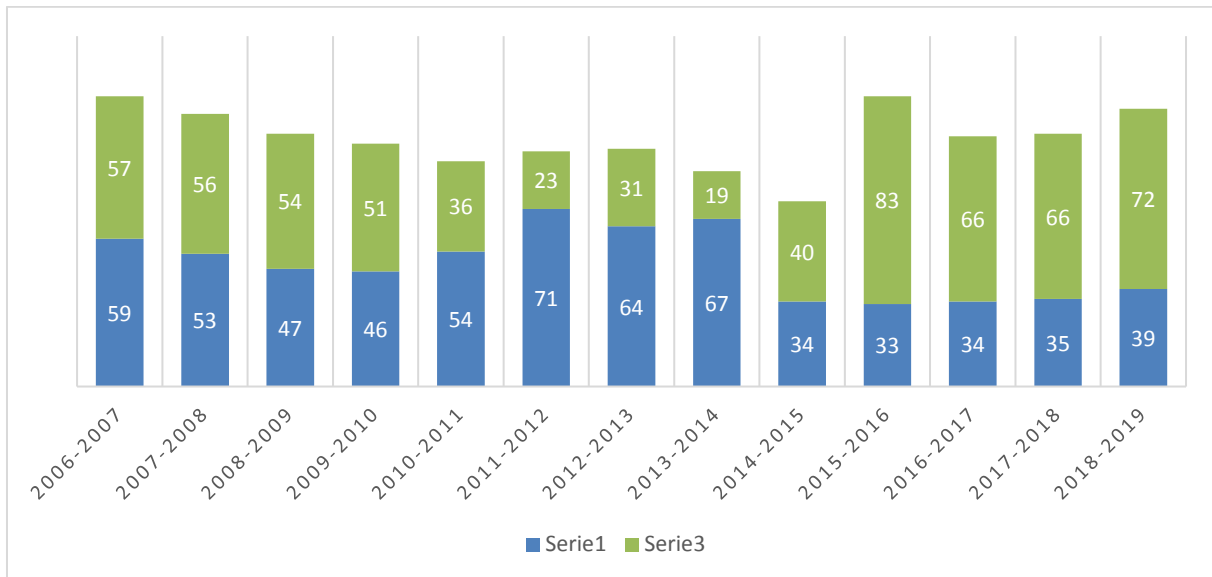
Seammás oaidnit maid ahte julevsámegiela ohppiidlohku lassáneapmi vuodđoskuvllas dan maŋemus viđa jagis ii leat lassánan seamma ollu joatkkaskuvlla ohppiidlogus.

Julevsámegiella joatkkaskuvllas lea eará lágan go eará sámegieloahpahus, dannego buot oahppit, geain lea julevsámegiella joatkkaskuvllas, ožžot oahpahusa gáiddusoahpahusa bokte¹¹.

¹¹ Čakčat 2019 rájes váldá Nordlándda fylkkasuohkan julevsámegiela gáiddusoahpahusa joatkkaskuvlla dásis badjelassas. De šaddá maid oassi oahpahusas báikkálaš oahpahussan, klássalanjaoahpahus.

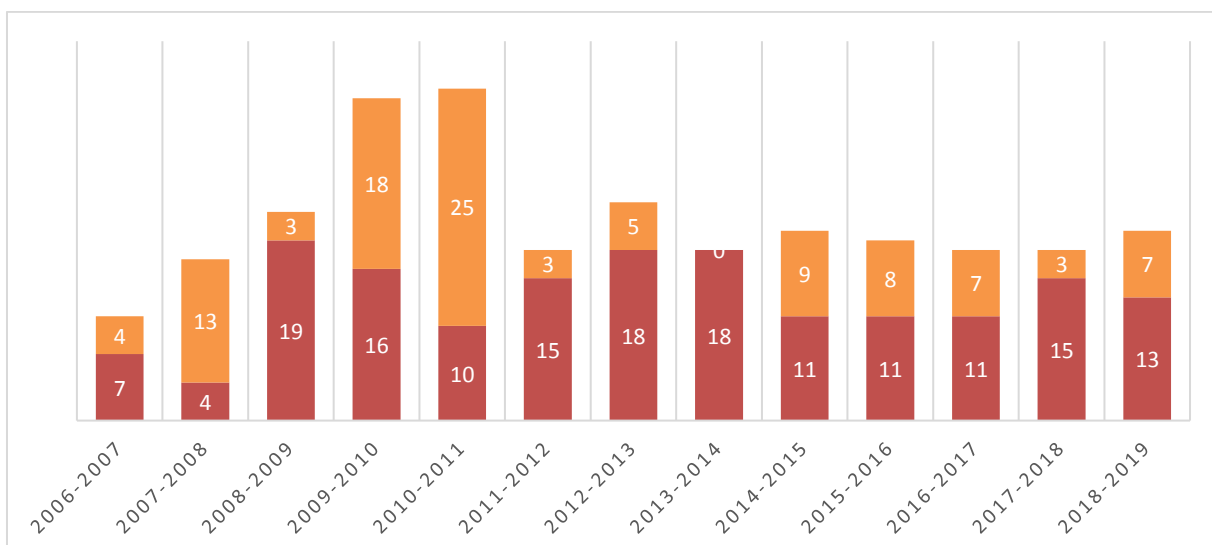
5.4.2 Lullisámegiela gáiddusoahpahus

Govus 5.3 Lullisámegiela ohppiidlohku vuodđoskuvllas. Alit lea gáiddusoahpahusa oassi

Govus 5.3 čájeha ahte lullisámegiela ohppiidlohku lea stáđásmuvvan alit dássái go vihtta jagi áigi lei. Skuvlajahki 2011-2012 lea sierra lágan, go olles 75,5 proseanta ohppiin lei gáiddusoahpahus. Dasto oaidnit ahte oassi gáiddusoahpahusas njiedjá. Jáhkkinimis bohtá das go leat leamaš oalle ollu lullisámegieloahpaheaddjit áigodagas ja ahte eambo suohkanat leat fátmmastuvvon sámegeiela hálddašanguvlu.

Govus 5.4 Lullisámegiela gáiddusoahpahus joatkkaskuvllas. Runta lea klássalatnja, ruoná lea gáiddusoahpahus

Govus čájeha ahte dan mañemus gávccii jagis lea eanetlohku ohppiin, geat ožžot lullisámegiela oahpahusa joatkkaskuvllas, oahpahuuvvon klássalanjas ja daid ovddit jagiid lei eanas ohppiin ges gáiddusoahpahas. Nugo oaidnit, de bissot logut oalle dássedin dan mañemus gávccii jagis.

5.5 Heitet go oahppit gaskan oahpahasáigodaga?

Lea leamaš ollu digaštallan ahte oahppit heitet sámegielfágain, ja jus oahppit heitet sámegielain vuoddoahpahusa áigodagas? Sámegielfága lea eará lágan go eará fágat go dat lea eaktodáhtolaš, earret muhtin soames hálddašansuohkanis. Dat dagaha ahte oahppit sáhttet heitit sámegielain gaskan oahppomannolaga. Statistihkaid vuodul eat sáhte addit čielga jurddabohtosiid dan birra, go muhtimat álget sámegieloahpahasain gaskan oahppomannolaga ja muhtin dilálašvuodain hui loahpas oahppomannolagas. Ferte maid vuhtiiváldit ahkebeassádagaid sturrodagain, mat leat njiedjan muhtin jagiid ja iige dan ge dihte oro sámegieloahpahas njiedjan. Dalle lea baicca lassánan sámegiel ohppiidlohku.

Vuoddoskuvlla áigodagas ii sáhte lohkat ahte heitet. Dan maid mii baicca oaidnit guhkis áiggi mielde lea go muhtin vuoddoskuvllaoahppit “láhppojit” go álget joatkkaskuvlii. Nu lea dáhpáhuvvan jahkeviissaid ja dan sáhtta lohkat lea šaddan dáhpin. Go juo sáhtta válljet sámegiela sihke lohkanráhkkanahhti ja fidnofágalaš oahppomannolagas, de njiedjan ii galggaše leat dárbbaslaš. Soaitá muhtin oahppit árvoštallet dan šaddat fágalaččat lossadin go fertejit vel liige fága váldit joatkkaskuvllas. Čielga hehttehus jus heitá sámegielain ovdal go álgá joatkkaskuvlii, lea ahte de šaddá váddásit váldit alit oahpu sámegielas dahje sámii oahpaheaddjeoahpuid.

5.6 Gávdnojit go molssaeavttut gáiddusoahpahussii?

Nu go ovdalis juo namuhuvvon, de lea skuvlaeaiggádiin alddiineaset friddjavuohta movt sii organiserejit iežaset giellaoahpahusa nu guhká go lea oahpahuslága mielde, čuvvot njuolggadusaid ja dat eará dinggat leat ovddasvástádusa vuogádagaid rámmaid siskkobealde. Dien bealis sáhtášii jurddašit ahte oahpahas čadahuvvoše eará vugiid mielde. Dat sáhtášii leat intensiiva oahpahas mas leat johtti oahpaheaddjit, giellačoagganeamit muhtin vahkkuid jagis dahje eará vuogit.

Goitge lea gáiddusoahpahas molssaevttolaš oahpahasvuohki mii lea buoremusat ovdánahtton. Dat lea geabbil nu ahte sáhtta vuhtiiváldit ovttaskas oahppi dárbbuid, das lea leamaš ekstensiiva gelbbolašvuodalokten gáiddusoahpahusa oahpaheddjiide ja gáiddusoahpahasfállit leat guhkit áigge huksen dohkálaš ja vuorddehahtti vuogádagaid oahpahusa organiseremii ja čadaheapmái. Goitge lea hui buorre jus vuogádaga sáhtta ovtastahttit eará oahpahasvugiiguin, nugo ovdamearkkain dás badjelis namuhuvvon. Áiggi mielde lea gáiddusoahpahas heaitán fokuseremis teknihkalaš rusttegiidda ja oahpahas lea jorran baicca pedagogalaš beallái. Mávssoleamos lea hupmat oahpahusa birra, ja teknihkalaš bealli lea dušše reaidu mainna čadaha oahpahusa.

Dan maid earenoamážiid ferte čujuhit lea ahte eanas háviid ii livčče sámegeiela gáiddusoahpahusa ohppiin leamaš molssaevttolaš oahppofálaldat, jus gáiddusoahpahas ii livčče leamaš. Gáiddusoahpahas lea fálaldat vuogis, mii buoremusat sihkkarastá giellaoahpahasfálaldaga sámegeielohppiide, geat orrot olggobealde sámegeielguovlluid.

5.7 Man ollu šearbmaáigi lea dohkálaš?

Ii leat šat eahpádus ge ahte mánát ja nuorat atnet dadistaga eambo áiggi šearpmaide, ja šearbmaáigi lea doaba maid sáhtta mihtidit eanas mátketelefovnaiguin, neahttadulbosiiguin ja dihtoriiguin. Buorre bealli das lea sámegeiela gáiddusoahpahussii, go dat addá ohppiide buori digítálagelbbolašvuoda, mii dagaha ahte gáiddusoahpahas doaibmá buorebut, eai ge dárbbáš šat bártidit šat nu ollu teknihkalaš váttisvuodaiguin go ovdal. Mánát ožžot juo ollu eahpeformálalaš oahpahusa šearpma bokte, ja de ii leat ágga ballat ahte livčče leamen eambo hástaleaddji oazžut formálalaš oahpahusa maid šearpma bokte.

Seammás ii leat oktage váhnen gii háliida ahte mánát galget atnit visot iežaset áiggi šearpmaid ovddabealde čohkkat. Muhtin psykologat oaivvildit ahte šearbmaáigi sáhtta billistit jierpmi (Walker, 2019)¹². Dat lea goitge unnán duodaštuvvon ahte dat doallá deaivása, ja lea maid unnán dutkojuvvon makkár dearvvašvuoda ja sosiála váikkuhusat leat šearbmageavaheamis. Goitge berret muittus atnit ahte ohppiin ovdána sosiála ja gaskavuoda dáidu beroškeahhtá makkár vuogi mielde ožžot oahpahusa. Danne berrejit gáiddusoahpahusa oahpaheaddjit muittus atnit dan ja sidjiide berre addot gelbbolašvuodalokten dan suorggis.

---

¹² Walker, Jesse: «When Did We Get so Scared of `Screen Time`?» i: *Reason* gassemánu 2019

5.8 Rávvagat

Jodánis ja dađistaga ovdáneapmi oahpahasain, mas atnet teknihkalaš rusttegiid, mielddisbukta ahte gáiddusoahpahas oahpaheddjiin berre maid dađi mielde gelbbolašvuolta loktejuvvot.

Guovddáš eiseválddit berrejit árvvoštallat ásahtit sertifiserenortnega gáiddusoahpahasfállide, vai sáhttet deavdit gelbbolašvuolta gáibádusaid sámegeiela gáiddusoahpahas rámmavuogádaga vuodul.

Gáiddusoahpahasfállit ja gáiddusoahpahas ohppiid ruovttusuohkanat berrejit geahččalit oččodit nu ahte oahppit maid ožžot sámegeielaohpahas giellačoagganemiid bokte dahje oččodit johttioahpaheaddji suohkanii, jus dasa lea dárbu.

Stuorit oassi gáiddusoahpahas berre čađahuvvot joavkkuid mielde. Dat mearkkaša ahte lea oahpahas masa mánggas oasálastet, vai ohppiide lassána oahppanboadus, man bokte movttiidahttet sin pedagogalaš vuogi mielde ovttasdoaimmat eará sámegeiellohppiiguin. Dat mearkkaša maid ahte eambo gáiddusoahpahas oahppit leat oktanaga digitála klássalanjain oktan oahpaheddjiiguin ja ožžot giellaoahpahas dan vuogi mielde.

Go leat unnán sámegeielloahpaheaddjit gáiddusoahpahas, de berrejit ráhkaduvvot nano-oahppodiimmut ja *flipped classroom*-oahppodiimmut, mat doibmet pedagogalaš gielalašdoarjjan go oahpaheaddji lea eret. Dat leat digitála filmbahtážit, main leat pedagogalaš barggut, maiguin oahppit sáhttet bargat, jus dohkálaš sámegeielloahpaheaddji ii leat doppe.

Ohppiid sosiála ja gaskavuolta dáidduid berre ovdánahttit gáiddusoahpahas bokte. Gáiddusoahpahas oahpaheaddjit berrejit oazžut gelbbolašvuotaloktema das movt dan dahká digitála áiggis.

Sámegeielloahpahas joatkkaskuvllas berre heivehuvvot nu ahte nu oallugat go vejolaš jotket sámegeielain maŋŋil vuodđoskuvlla.

Girjjálašvuohta:

Broderstad, Ann Ragnhild og Kjetil Sørli: «Bo- og flyttetrender i norsk-samiske kommuner gjennom 40 år i relasjon til sysselsetting» i *Samiske tall forteller* 5, 2012. Samisk høgskole

Johansen, Kevin: «Samisk lærertetthet» i: *Samiske tall forteller* 9, 2016. Samisk høgskole

Johansen, Kevin: «Samisk fjernundervisning» i *Samiske tall forteller* 8, 2015. Samisk høgskole

Kirschner, Paul A: Design, development and delivery of distance study materials: An industrial approach to distance education. Open University of the Netherlands

<https://www.nrk.no/sapmi/det-er-flere-samer-i-tromso-enn-i-karasjok-1.13653304>

Rønning, Wenche: «Sørsamisk opplæring ved hjemmeskoler». NF-rapport nr. 1, 2005. Nordlandsforskning

<https://www.sametinget.no/Tjenester/Opplaering-og-laeremidler/Laereplaner-for-faget-samisk>

Simonson, Michael: *Distance Education. Statewide, Institutional, and International Applications*. Nova South Eastern University 2016

Skrøvset, Siw i: «Preben i 9J og Andrea i 10L går på Norges største ungdomsskole: -Litt skeptisk» nrk.no

Walker, Jesse: «When Did We Get so Scared of `Screen Time`?» i: *Reason* juni 2019

Wikipedia: <http://no.wikipedia.org/wiki/Fjernundervisning>

“Rammeverk for samisk fjernundervisning”. Utdanningsdirektoratet 2015